

8. јун 2023. године

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

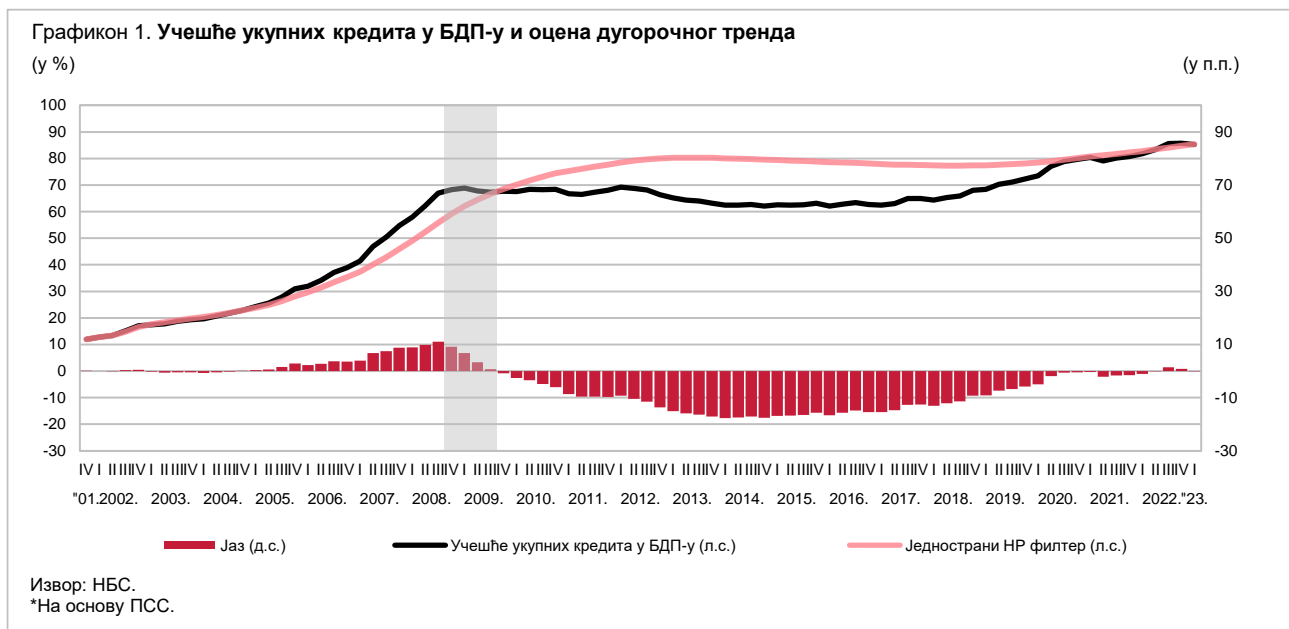
На основу члана 14. став 1. тачка 11 Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022 и 137/2022, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 8. јуна 2023. године Извршни одбор Народне банке Србије одлучио је да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се оцењено одступање учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда налази испод доње границе од 2 процентна поена потребне за увођење *ССуВ*-а. Задржавањем стопе контрацикличног заштитног слоја капитала на нивоу од 0% Народна банка Србије наставља да подржава домаће услове финансирања привреде и становништва.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал које су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1 приказано је учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу, дугорочни тренд и оцењено

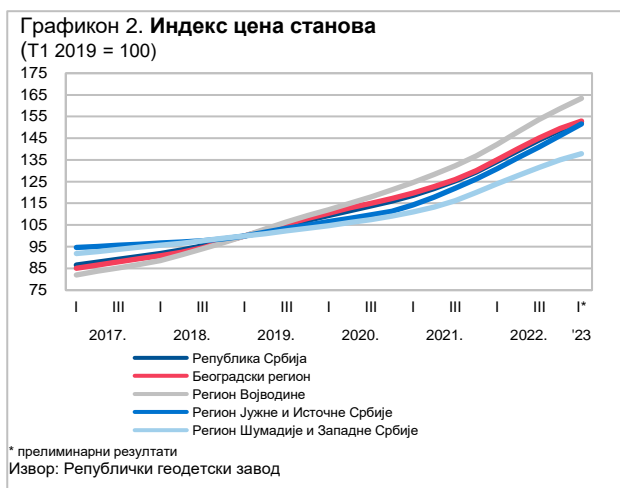
одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Раст кредитне активности од 2014. године допринео је да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу приближи свом дугорочном тренду. Према подацима за март 2023. године, јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу износи $-0,1$ процентни поен. На крају првог тромесечја 2023. повећана је вредност јаза у односу на крај 2014. за 17,4 процентна поена. На међугодишњем нивоу вредност јаза повећана је за 0,9 процентних поена, док је у односу на претходно тромесечје смањена за 1,0 процентних поена. Оцењена вредност јаза од $-0,1$ процентног поена налази се испод границе од 2 процентна поена, која представља референтну вредност изнад које би раст кредитне активности био прекомеран.

Да би се одредила стопа *ССуВ*-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према подацима Републичког геодетског завода (у даљем тексту: РГЗ), а на основу индекса цена станова, годишња стопа раста цена станова у Републици Србији у првом тромесечју 2023. године износила је 13,6%, док су у односу на претходно тромесечје цене станова повећане за 2,6%.¹

Током првог тромесечја 2023. године смањен је број издатих дозвола новоградње за 8% у односу на исто тромесечје прошле године. Однос вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова (*Loan-to-value – LTV* рацио) у првом тромесечју 2023. смањен је у односу на претходно тромесечје и износио је 59,4% (61,1% у Т4 2022).²

Резултати анкете о кредитној активности банака показују да су банке у првом тромесечју 2023, у складу са очекивањима, наставиле с благим пооштравањем стандарда по којима су одобравале кредите привреди и становништву. Пооштравање стандарда највећим делом била је последица виших цена извора за кредите, раста цена некретнина, а затим и неизвесности у погледу опште економске ситуације, што се одразило и на смањену спремност за преузимање ризика. Банке очекују наставак сличних тенденција и током другог тромесечја 2023. Оцена банака је да су привреда и становништво смањили тражњу за кредитима током првог тромесечја 2023, чему су допринеле смањене потребе за финансирањем капиталних инвестиција и припајања/аквизиције других предузећа код привреде, док је код становништва као кључни фактор смањења тражње препозната ситуација на тржишту некретнина и рада.³

¹ Републички геодетски завод – Извештај о индексу цена станова за први квартал 2023.

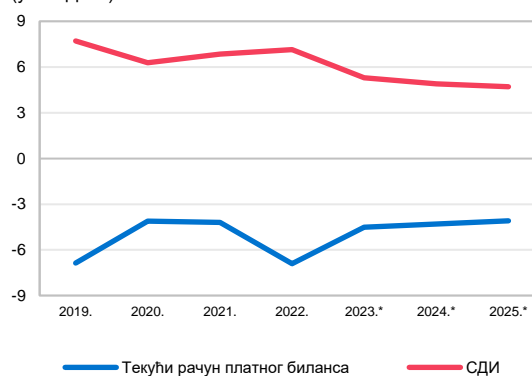
² Извор: База непокретности НБС.

³ Извештај о инфлацији, мај 2023.

Показатељи спољне неравнотеже

Нето прилив страних директних инвестиција у Републику Србију у првом тромесечју 2023. износио је 784 милиона евра, при чему је бруто прилив износио 847 милиона евра, што је за 41,5% више него у истом периоду претходне године. Прилив страних директних инвестиција, који је у последње две године достигао нове рекордне вредности од преко 7% бруто домаћег производа и за три године, кумулативно посматрано, износио 11,3 млрд евра, што је чинило око 60% укупних прилива у земље Западног Балкана, говори у прилог очуваном инвестиционом поверењу и повољној макроекономској перспективи Србије.

Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса и СДИ (у % БДП-а)

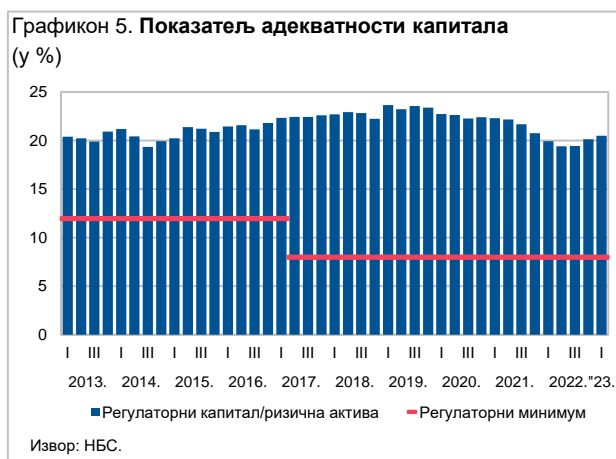
Извор: НБС.
*Процена НБС, мај 2023.

Дефицит текућег рачуна платног биланса у првом тромесечју 2023. износио је свега 112 млн евра или 0,7% бруто домаћег производа и био је за преко 1,4 млрд евра нижи него у истом периоду 2022. Томе је допринео и мањи увоз енергената, у великој мери и због њихових нижих светских цена, али и наставак раста извоза робе и услуга по високим не само номиналним већ и реалним стопама. Ако се узму у обзир очекивано ниже светске цене енергената у овој години, као и низак дефицит текућег рачуна у првом тромесечју, очекује се да ће дефицит текућег рачуна ове године износити око 4,5% бруто домаћег производа, док се у наредним годинама очекује наставак смањења дефицита на око 4% бруто домаћег производа. Поред тога, очекује се да ће нето прилив по основу страних директних инвестиција наставити да у пуној мери покрива дефицит текућег рачуна, као и у претходних осам година.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан, уз очекивања да ће се тако бити у наредном периоду. На крају првог тромесечја 2023. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора износио је 20,5%, што је знатно изнад регулаторног минимума⁴, док је просечан месечни показатељ ликвидности у марту 2023. забележио вредност од 2,4 (регулаторни минимум 1).

Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају првог тромесечја 2023. године забележио је вредност од 0,85. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора у протеклом периоду знатно је смањено, а затим и задржано на рекордно ниском нивоу упркос вишедимензионалној кризи с којом се суочавамо у протекле три године. На крају првог тромесечја 2023. године учешће проблематичних кредита износило је 3,0%, што је за 0,4 процентна поена мање него у истом периоду претходне године и за 19,2 процентна поена мање него у августу 2015. године, када је усвојена поменута стратегија.

⁴ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала банке износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%). Такође, банка је дужна да, поред испуњења ових услова, у сваком тренутку одржава капитал и на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању, тј. најмање у висини потребној за одржавање увећаних показатеља адекватности капитала ако јој је Народна банка Србије, у складу с тачком 5. ове одлуке, одредила показатеље адекватности капитала више од прописаних.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса (у даљем тексту: ПСС) развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. ПСС обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У току првог тромесечја 2023. године, ПСС је забележио нижу вредност него на крају 2022. године. Вредност овог показатеља у протеклом периоду у највећој мери зависила је од кретања на тржишту државних хартија од вредности, као и од кретања и ризика из међународног окружења.

Интензивирање геополитичких тензија условило је новонастало економско окружење које одликује висока инфлација и мере у борби против ње, као и глобално успоравање привредног раста.

Народна банка Србије је деловала проактивно и благовремено доносила одлуке, имајући у виду потребу да се очува и ојача стабилност финансијског система. Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије, као и побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду, утицали су на то да банкарски сектор Републике Србије остане стабилан, адекватно капитализован и високо ликвидан. Резултати макропруденцијалних стрес-

-тестова за децембар 2022. године потврђују да, и у случају најнеповољнијег сценарија, показатељ адекватности капитала бележи вредности које су знатно изнад регулаторног минимума.

Средином фебруара 2023. рејтинг агенција *Fitch Ratings* задржала је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, упркос израженим неизвесностима из међународног окружења. Агенција је у саопштењу истакла важност очуване стабилности девизног курса у условима повишених геополитичких и осталих међународних ризика, адекватност фискалне политике и виши ниво економске активности мерене бруто домаћим производом по глави становника у односу на земље са истим кредитним рејтингом.